

Till
Socialtjänstnämnden

Om att införa obligatoriska föräldrasamtal mot ungdomars alkoholmissbruk

Svar på skrivelse från Ann-Katrin Åslund (fp)

Förslag till beslut

Socialtjänstnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande.

Dag Helin

Fredrik Jurdell

/Peter Carlsten

Sammanfattning

Förvaltningen anser att Ann-Katrin Åslund i sin skrivelse tar upp en angelägen fråga om hur man skulle kunna motverka ungdomars missbruk av alkohol och andra droger genom strukturerade föräldrasamtal när en ungdom har påträffats berusad. Inom Stockholms stad besitter Maria Ungdomsenhet en stor kompetens inom området. Förvaltningen bedömer att Maria Ungdomsenhet i samarbete med stadsdelsförvaltningarna bör kunna utöka sitt erbjudande om strukturerade föräldrasamtal av den typ som avses i skrivelsen. Maria Ungdomsenhet utgör också ett utmärkt stöd för ungdomar och deras familjer när problemen har identifierats. Förvaltningen anser vidare att staden bör planera för fortsatt implementering av bedömningsinstrumenten ADAD och SAVRY efter år 2008 så att alla stadsdelsförvaltningar får tillgång till dessa. För att ytterligare förstärka det förebyggande arbetet och över huvud taget undvika att barn och ungdomar hamnar i ett missbruk vill förvaltningen också lyfta fram behovet av att fortsätta arbetet med att implementera Örebro preventionsprogram (ÖPP) i samarbete med utbildningsförvaltningen.

Bakgrund

Ann-Katrin Åslund har i en skrivelse riktad till kommunstyrelsen föreslagit att obligatoriska föräldrasamtal mot ungdomars alkoholmissbruk bör införas. Enligt förslaget borde man utarbeta en modell för stadsdelarnas socialtjänst så att ett samtal med en minderårig och hans eller hennes föräldrar kan hållas inom en vecka efter att en anmälan kring påverkan har gjorts av polis och socialtjänst.

Socialtjänstförvaltningen har redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande utarbetat vid förvaltningens kansliavdelning och daterat den 23 oktober 2006. I sitt sammanträde den 21 november beslutade nämnden att ge förvaltningen i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa en modell för strukturerade föräldrasamtal så att ungdomar som är i behov av fortsatta insatser ska kunna identifieras i ett tidigt skede av droganvändning.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats vid Preventionscentrum Stockholm – Precens i samarbete med Staben för utredning/projekt och Maria Ungdomsenhet. Barn- och ungdomsenheter vid ett antal stadsdelsförvaltningar har tillfrågats.

Ärendet

I skrivelsen konstaterar Ann-Katrin Åslund att Stockholms stads informationskampanjer om alkohol och droger, riktade till föräldrar till tonåringar, har allmänt varit framgångsrika. Den senaste undersökningen om ungas drogvanor pekar på en liten minskning av alkoholkonsumtionen. Fortfarande är dock behovet av ökade insatser mot ungdomars missbruk stort. Föräldrarnas roll och inställning har stor betydelse för de ungas framtida alkoholvanor. Därför föreslås i skrivelsen att obligatoriska föräldrasamtal med samtliga ungdomar som har rapporterats påverkade skall hållas. Samtidigt betonar skrivelsen att för att möjliggöra ett system med dessa föräldrasamtal ska stadens personal som arbetar med ungdomar, fältassistenter, uppsökare m.fl. som påträffar drogpåverkade ungdomar alltid anmäla detta till socialtjänsten.

Förvaltningens tjänsteutlåtande 2006-10-23 konstaterar att, i staden på olika sätt, redan pågår ett omfattande förebyggande arbete för att motverka att barn och ungdomar börjar använda alkohol och droger. Föräldrasamtal är redan en del av utredningar som genomförs av socialtjänsten efter att minderåriga har anmälts för att ha varit påverkade. Om nya metoder implementeras bör de ha forskningsstöd för att vara verkningsfulla. Förvaltningen föreslår att Maria

ungdomsenhets uppdrag skulle kunna utökas med att ha strukturerade samtal av den typ som avses i skrivelsen, en resurs som stadsdelsförvaltningarna skulle kunna använda sig av. Socialtjänstnämnden beslutade att ge förvaltningen i uppdrag att utreda förutsättningarna för detta.

Arbetsätt och metoder

Praxis, och även metodik i handläggningen, varierar något mellan stadsdelsförvaltningarna när en minderårig har rapporterats för att ha varit påverkad. En vanlig modell är att stadsdelsförvaltningens ungdomsenhet – efter en inkommen anmälan – skickar ett brev till familjen som kallas in för ett bedömningsamtal. I fall familjen inte kommer skickar man upp till tre kallelser eller försöker få kontakt på annat sätt. Erfarenheten är dock att så gott som alla kallade familjer kommer. I de flesta fall resulterar bedömningsamtalen i att socialtjänsten beslutar att det inte finns behov att gå vidare i ärendet. Ibland konstateras dock ett behov av insatser och en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds. Vid några andra stadsdelsförvaltningar är praxis att inleda en utredning i samtliga fall (när en anmälan om en minderårig som har påträffats påverkad har kommit in).

I dag använder stadens missbrukarvård för vuxna det evidensbaserade bedömnings- och kartläggningsinstrumentet ASI (Addiction Severity Index) som komplement i utredningsarbetet.

Även inom stadens barn- och ungdomsvård har flera metoder och arbetsätt som utgår från aktuell forskning om evidens utvecklats den senaste tiden. Det finns dock fortfarande behov att utveckla utredningsarbetet. Enligt stadens riktlinjer för handläggning och dokumentation i barn- och ungdomsärenden ska utredningsmodellen BBIC (barns behov i centrum) användas.

När det gäller de äldre ungdomarna med ett eget riskbeteende pågår för närvarande vid flera stadsdelsförvaltningar ett arbete med att med medel från Mobilisering mot narkotika testa två olika strukturerade bedömningsinstrument. Syftet med dessa instrument är att kunna identifiera de ungdomar som har eller befinner sig i riskzon för att utveckla en allvarlig social problematik.

ADAD (Adolescent Drug Abuse Diagnosis) omfattar strukturerade frågor inom nio livsområden (fysisk hälsa, skola, arbete, fritid, familj, psykisk hälsa, brottslighet, alkohol och narkotika). ADAD är databaserad och har dokumenterat forskningsstöd. Statens institutionsstyrelse (SiS) har använt ADAD under flera år i sitt eget utredningsarbete och anpassat det till svenska förhållanden. Metoden rekommenderas av Socialstyrelsen. För närvarande testas instrumentet av tre stadsdelsförvaltningar. Erfarenheterna har varit positiva men förbättringsområden har identifierats. Samarbete pågår därför med IMS (Socialstyrelsen) m.fl. med att ta fram en socialtjänstversion.

SAVRY (Structured Assessment of Violence Risk in Youth) är en strukturerad modell för bedömning av risk- och skyddsfaktorer hos den unge. SAVRY utgör ett stöd vid bedömning av risken för att den unge ska fortsätta med ett antisocialt beteende i form av kriminalitet eller missbruk. Även detta beslutstöd bygger på strukturerade frågor som relaterar till de risk- och skyddsfaktorer som man enligt aktuell forskning vet har betydelse vid risk för en antisocial utveckling eller återfall. I dag är socialsekreterare vid tre stadsdelsförvaltningar utbildade i SAVRY. Under år 2007 kommer ytterligare fem stadsdelsförvaltningar utbildas med gemensam finansiering från socialtjänstförvaltningen och Mobilisering mot narkotika. Även SAVRY har visst forskningsstöd.

ADAD och SAVRY som metoder kompletterar varandra. En jämförande studie planeras tillsammans med IMS och Karolinska Institutet. Önskemålet i Stockholm stad är att båda skall implementeras i stadsdelsförvaltningarnas utredningsarbete med ungdomar i hela staden. En del stadsdelsförvaltningar använder ännu inte någon av metoderna men det finns ett stort intresse även hos dessa stadsdelsförvaltningar att utbilda socialsekreterare i metoderna. Förvaltningen anser att alla socialsekreterare i staden som utför utredningsarbete som gäller ungdomar ska så snart som det är möjligt utbildas i någon av de ovannämnda metoderna.

En del av samtalen med anmälda ungdomar och deras föräldrar i Stockholms stad svarar Maria Ungdomsenhet för. Maria Ungdomsenhet är stadens specialistenhet för ungdomar upp till 20 år som har en missbruksproblematik eller som befinner sig i riskzon för missbruk. Enheten driver även uppsökande verksamhet i centrala Stockholm. Uppdraget är att komplettera stadsdelsnämndernas arbete med denna målgrupp. Enheten har lång erfarenhet och hög kompetens när det gäller samtal med föräldrar och ungdomar om missbruk och annat destruktivt beteende. Ett av enhetens senaste uppdrag är att genomföra samtal som berör alkohol och droger med ungdomar som är dömda till ungdomstjänst.

Ungdomar aktualiseras vid Maria Ungdomsenhet på huvudsakligen tre olika sätt:

- 1) Föräldrar och ungdomar söker sig direkt till Maria Ungdomsenhet. Föräldrar som är oroliga för sina barn tar kontakt för att få hjälp. I vissa fall tar ungdomar själva kontakt - detta gäller framför allt dem som har fyllt 18 år.
- 2) Stadsdelsförvaltningar ger också uppdraget att hålla samtal med ungdomar. Detta gäller framför allt situationer då en utredning redan har inletts, exempelvis på grund av kriminalitet och när man känner till/misstänker även en missbruksproblematik.
- 3) Akuta ärenden då den unge av polis eller en fältassistent förs till enheten på grund av att han/hon är påverkad. Då tas den unge oftast emot vid enhetens "landstingsdel", som gör bedömningen om vilka fortsatta åtgärder som behövs.

Kontakt tas omedelbart med föräldrarna när den unge är under 18 år.
Återkoppling sker alltid till berörd stadsdelsförvaltning.

Maria Ungdom skulle kunna ta emot flera uppdrag om strukturerade samtal från stadsdelsförvaltningarna, enligt den modell som föreslås i skrivelsen. Enheten anser sig ha både kapacitet och kompetens till detta. Personalen har lång erfarenhet inom området och ett ständigt utvecklingsarbete pågår. Enheten har tillgång till nödvändig medicinsk och psykiatrisk expertis när sådan behövs, och man har nära kontakt med aktuell forskning inom området.

Av stor vikt är även att i syfte att förebygga tonåringars alkoholkonsumtion använda program och metoder som har forskningsstöd för att vara effektiva. I de flesta stadsdelsområden har Precens i samverkan med preventionssamordnarna arbetat med implementering av Örebro preventionsprogram (ÖPP). Programmet är en forskningsbaserad metod för att förebygga tidig alkoholdebut, minska berusningsdrickande och andra normbrott bland ungdomar. Grundtanken är att minska ungdomars alkoholbruk genom att rikta sig till deras föräldrar. Programmet har utvecklats och testats av forskare vid Örebro universitet. Det har utvärderats med goda resultat även för ungdomar med riskbruk. Arenan för programmet är skolan, programmet består av korta återkommande föräldraträffar en gång per termin i anslutning till ordinarie föräldramöten under skolår 7-9. Bilden av i vilken omfattning ÖPP används idag i olika stadsdelsområdena är något oklar men förvaltningen anser – bl.a. på grund av de positiva resultaten – att implementeringen skulle kunna utökas. En möjlig samarbetspartner skulle då kunna vara utbildningsförvaltningen.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen delar Ann-Katrin Åslunds åsikt att det är av stor vikt att socialtjänsten i sina utredningar på ett effektivt sätt kan identifiera de ungdomar/familjer som behöver fortsatta insatser på grund av alkohol- eller droganvändning. När det gäller missbruk och kriminalitet visar forskning att det är bara en mindre del av alla ungdomar som riskerar att utveckla ett destruktivt beteende. För att socialtjänsten ska kunna ha framgång i arbetet med dessa ungdomar – är det av stor vikt att kunna identifiera denna grupp på ett tidigt stadium.

Med anledning av vad som framförts i detta tjänsteutlåtande bedömer förvaltningen att Maria Ungdomsenhet i samarbete med stadsdelsförvaltningarna bör kunna utöka sitt erbjudande om strukturerade föräldrasamtal av den typ som avses i skrivelsen. Maria Ungdomsenhet utgör också ett utmärkt stöd för ungdomar och deras familjer när problemen har identifierats. Förvaltningen anser vidare att staden bör planera för fortsatt implementering av bedömningsinstrumenten ADAD och SAVRY efter år 2008 så att alla stadsdelsförvaltningar får tillgång till dessa. För att ytterligare

förstärka det förebyggande arbetet och för att över huvud taget undvika att barn och ungdomar hamnar i ett missbruk vill förvaltningen också lyfta fram behovet av att fortsätta arbetet med att implementera Örebro preventionsprogram i samarbete med utbildningsförvaltningen.